

НА КОЈИ НАЧИН ПОДРЖАВАМО РАНУ ПИСМЕНОСТ У ВРТИЋУ

На почетку, потребно је разумевање сврхе ране писмености. Рана писменост није да научимо дете да чита и пише слова, или да пише елементе слова и да тако вежба и развија графомоторику, него је сврха да дете разуме чему служи писани језик и да учи да симболички језик користи на смислен начин. Фокус није на томе да деца овладају „вештином писања“, него да уочавају писани језик у свом окружењу, разумеју зашто је важан и користе се писаним језиком и различитим врстама писмености као праксом у људској култури: да изразе свој доживљај, своје разумевање, да протумаче свој поглед и схватање и да то комуницирају са другима.

„Рана писменост је дефинисана као „компетенција која се развија у подстицајном језичком окружењу кроз активности у којима различити начини симболичког бележења и писана комуникација имају сврху у самој активности, а не кроз издвојено подучавање деце читања и писања”

Развој ране писмености се одиграва кроз:

- дневно рутинске
- игровне и
- истраживачке активности у оквиру вртића

Деца већ од раног узраста активно конструишу веома софистициране и конвенционалне стратегије у вези са писменошћу, што указује на континуитет између појма писмености код одраслих и ране писмености код деце.

Развој (ране) писмености започиње много пре школског узраста, односно да рана писменост може да прати паралелно општи језички развој од самог рођења. Зато рана писменост не обухвата само пуко повезивање слова и гласова (где је акценат на томе КАКО ЧИТАМО/ПИШЕМО), већ на освешћивању свих аспеката писаног кода комуникације (акценат у приступу детету је на ЗАШТО ЧИТАМО/ПИШЕМО).

Сваки вид комуникације који укључује писани код (на пример, читање рецепта током прављења колача или коментарисање слогана на дететовој мајици или дуксу) итекако позитивно утиче на развој дететове функционалне писмености и свести о томе зашто је читање и писање потребно у будућем животу.

Дете тако кроз свакодневне и спонтане активности од најранијег узраста усваја знања попут: која је разлика између цртежа и слова, који је смер писања у нашој култури (слева надесно), итд. На тај начин се омогућава да сам прелаз на школске оквире развоја писмености детету буде природан процес који ће бити у континууму са оним што је дете усвојило током предшколског периода.

На који начин васпитач уводи дете у свет симбола?

Деца ће користити различите начине изражавања када им се обезбеде услови.

Васпитач планира и осмишљава ситуације у којима ће подстицати децу да користе различите симболичке језике- цртање, вајање, драмске игре, писање, сликање, скицирање, мапирање. Деца ће их користити у ситуацијама у којима виде смисао и сврху да их користе. Васпитач их охрабрује и подстиче тако што ће им прво обезбедити квалитетну физичку средину – простор, потребан материјал и средства. То подразумева да се деци стално доносе различити материјали и средства за истраживање и изражавање.

Учешћем васпитача у заједничким активностима са децом подстичу се деца на различито изражавање. Васпитач омогућава и инспирише децу да користе нове симболе у ситуацијама у којима деца уочавају њихову сврху (да представе како су нешто разумели, да представе процес како су нешто урадили или истажили, да сачувају и упоређују податке, да означе места, да сачувају идеје као подсетник, да направе план, да забележе и тако издвоје нешто што им је важно...).

У просторној организацији собе у којој деца бораве посебан део заузима литерарна просторна целина у којој се налазе књиге (бајке, сликовнице, енциклопедије), штампани материјали (проспекти, симболи, брошуре...), као и простор различитих начина симболичког изражавања и представљања (слова, бројеви, шеме, мапе, графикони, симболи...).

Рана писменост се развија у подстицајном језичком окружењу кроз активности у којима различити начини симболичког бележења и писана комуникација имају сврху у самој тој активности, а не кроз издвојено подучавање деце читању и писању. Ова просторна целина пружа прилике за богаћење речника и коришћење различитих функција језика; језичко

стваралаштво; разумевање сврхе и начина употребе различитих система симболичке репрезентације.

Слушање и причање прича су основ за развој ране писмености деце. Деци су потребне прилике у којима ће се сусретати са различитим употребама говора, различитим симболичким репрезентацијама и разноврсним искуствима са писаним материјалима (сликовнице, брошуре, постери, шеме, графикони, каталози, проспекти,...)

На јасленом узрасту, поред сликовница и дечјих књига то може бити тапет за писање кредом на зиду или полеђини полице или тапет за „писање“ бојицама. У групама са старијом децом, у овом простору се налазе столови са столицама, полице са одговарајућим средствима и материјалима као и низ подстицајних ресурса (плакати, постери, књиге, журнале, брошуре, мапе, карте...) и површине за писање и излагање (табле, панои...) и прибор за писање.







Прилагођава се процес читања узрастном нивоу детета. Ствара се могућност да читање приче отвара простор за грађење нових значења са децом. Активност читања књига деци се помера са пуког репродуктивног изговарања текста на интерактивни процес у коме васпитачи адаптирају своје стратегије читања дететовим тренутним потребама и интересовањима, као и да развију нова значења у интеракцији са дететом.

Посебна пажња ставља се на поезију која је значајна за развој риме, која представља један од кључних фактора у развоју писмености, али и у развоју општих језичких способности.

Да би се деца заинтересовала за читалачку активност у собе се уносе књиге са популарним цртаним ликовима.

У литерарну просторну целину уносе се књиге, енциклопедије и сл. у складу са актуелном темом/пројектом, које су доступне деци, које омогућавају истраживање.

Поред традиционалних и класичних бајки, попут Пепељуге, Вука и седам јарића итд. Који су значајни за развој социјалних и емоционалних вредности код деце, користе се и новији наслови, модерније теме, графички израз и језик који је прикладнији за савремено дете.

Предшколска установа стално изналази начине за повећањем броја књига у свакој васпитној групи, најчешће кроз донације (Библиотека, родитељи и сл.). Препорука је да свака соба има око 80 књига доступних деци у сваком тренутку.

Читање деци се одвија сваког дана (подељено у неколико временских сегмената). Стварају се ситуације у којима деца могу активно да учествују у читању, зато што само дијалогско читање са децом (а не деци) има позитивне ефекте на каснији развој писмености.

Васпитач стално промишља о ситуацијама у којима се деца налазе (чега се играју, чиме се баве) на који начин се смислено могу повезати са раном писменошћу (прављење рецепата, позивница, разних записивања, захвалница, шема, графикона, записивања резултата мерења и др). Васпитачи се труде да обезбеде видљивост насталих материјала у овом процесу у простору радне собе (залепљени рецепти у кухињском делу и сл.). На тај начин деца схватају за шта нам писменост служи/користи, што и јесте суштинско на предшколском узрасту.

Коришћена литература:

Развој ране писмености: Улога родитеља и вртића, Нада Шева и Јелена Радишић

Нада Шева, Развој ране писмености и улога породице

Водич за уређење простора у дечјем вртићу, Драгана Павловић Бренеселовић, Живка Крњаја и Сандра Бацковић

Водич за развијање теме/пројекта са децом, Живка Крњаја, Драгана Бренеселовић

Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“

